

KOCZOGH ÁKOSRÓL

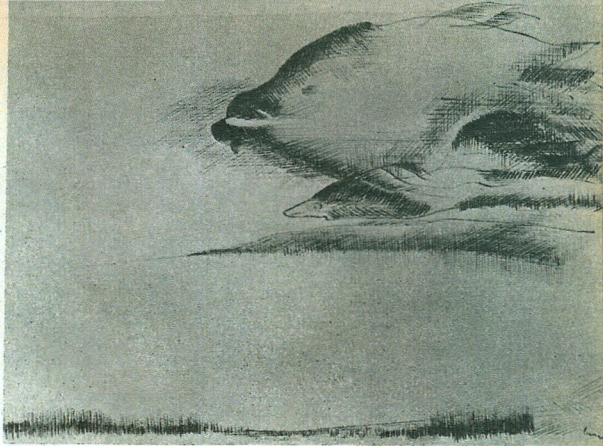
Senki sem gondolta, de nem is sejtette, hogy Koczogh Ákos egy szép napon mint teljesen kiforrott, kész grafikus lép a közönség elé. Úgy, mintha legalább is 30 éves múlt állna mögötte, ami alatt mást sem csinált, mint grafikákat. Ez a váratlanság azonban csak részben okozott meglepetést, mert valójában maguk a kiállított grafikák (a ferencvárosi *Pincetárlat*-on) keltezték az igazi föltűnést. Koczogh Ákos mint grafikus, a merő ismeretlenségéből lépett egyenesen a közönség elé. Azt, hogy mily sokoldalú írói és tudományos munkásságot fejtett ki, tudták azok, akik működését figyelemmel kísérték. Jelentős művekkel írta be nevét az irodalom- és művészet-történebe. 1934 óta jelentek meg írásai, az elsők mindjárt Móra Ferencről, Szabó Lőrincről, Gelléri Andor Endréről, Gulyás Pálról, Németh Lászlóról. 1915-ben született, s még csak 18 éves, de máris tagja annak a kezdeményező kutatócsoportnak, amely Kemse baranyai község szociográfiját készíti *Eltsályedti falu a Dunán túl* címmel. 1947-ben egyetemi magántanár a debreceni egyetemen, 1950-ben megszervezi a világirodalmi tanszékot, s mint tanszékvezető docens megírja a világirodalom történetét (egyetemi jegyzet). *Shakespeare* Coriolánus-a és Athéni Timon-ja az 6 jegyzetével jelent meg. Ir ifjúsági könyveket, és számos lapnak, folyóiratnak munkatársa. 1950-1957 között szervezi az ifröcsoportot és szerkeszti az általa létrehozott *Építünk*-et, majd utódját, az *Alföld*-et. Egyik ösztönzője a debreceni *Déri Múzeum Bardai Kőr* létrejöttének. Sajtó alá rendeli a Kőr kiadásában, Mata János farnesztételével *Csokanai Békaégyhárr*-át. 1958-ban költözik Budapestre. Művészeti írásai egyre több lap, folyóirat hasábján tűnnek föl. *Holló Lászlóról*, *Médgyessy Ferencről* könyve jelenik meg, úgyszintén a *Modern magyar fémművészségről* is.

De hogyan formálódott közben a művészt?

A budapesti egyetem bölcsészkarán a magyar-német szakot végzte, s mint vendéghallgató, a művészettörténetet, kiegészítve zenéi stúdiumokkal. Voltaképpen a Képzőművészeti Főiskolára szeretett volna menni, s ehhez meg is volt minden adottsága. A Toldy Ferenc reálban a szakkörökben nyolc évet át tanult művészi rajzot, ábrázoló geometriát, alakrajzot, krockizást, portrészajzolást. Plakátpályázatokon díjakat nyert. Négy évig halgaltott művészettörténetet Hecker Antalnál és Gerevich Tibornál. De mert úgy érezte, hogy azonban áll az akadémikus irányzatokkal, viszont senki sem bátorította, hogy igaza tudatában vigyon csak neki a főiskolának, a bölcsészetre irakozott be. Megmaradt hát tanárnak, de itt sem tagadta meg az igazi szerelmét, a művészetet. Közben megtanult koronozni, elmélyedni az ötvösségben is, ezért belülről tudja nézni a műalkotást, mint aki annak mesterségi részével is tisztában van. Ennek mint műtörténész és műkritikus, nagy hasznát látta.

Különösen szívügye az *iparművészet* és az *ipari formatervezés*. Amit ennek korszerűsítését végzett, az munkásságának külön fejezete. Évek óta szerkeszti az *Ipari Művészet*-nek s attól függetlenül is egyik harcosa a modern művészeti törekvéseknek. Nemcsak szeme volt föllismerésére mindannak, ami nemcsak újszerű, hanem ráadásul még értékes is, hanem bátorsága is, hogy melléje álljon, a nyilvánosság előtt vállalva olyankor, amikor ahhoz még merészség kívánott, mert kockázattal járt. *Hrabóczy Ernő*-t ír fölfedező tanulmányt, *Holló*-t is akkor írt, amikor még az értelennek formalizmussal valódták. Elsőnek méltatja *Tamási Aron* érdemeihez méltóan, 1954-ben, először foglalkozik nálunk Henry Moore-ral, Gutusovval, de még a művészi dzsessz-muzsikával is, s amikor Barók kivárodol, hangvilágos mondja el művészi, tudósi, emberi nagyságát. Noha irodalmárként indult – felsőri disszertációja is az irodalmi *expresszionizmusról* szólt –, a diktári alatt ott parázsolott a művész is, s könyvét később újra fogalmazva, kibereályasztotta a kérdés egészére s a művészetek minden ágára, s így jelent meg két kiadásban is a Gondolat ismert sorozatában *az expresszionizmus* címmel (1964, 1967).

Koczogh Ákos a *szintézis* embere, valahányszor az élet és művészet kapcsolatainak kérdéséhez kell hozzászólnia. Meret láthatja az egészét, ez a nagy előnye. Nemcsak egy-egy szöveget hasít ki az életből, hanem egybeletja a kapcsolatokat a minden részlettel az egész képződik meg előtte. Ezért képes tárgyilagosan mérlelni, elkertülni az egyoldalúságot, a dogmatizmust, az egyik vagy másik irányzat diktatóriáját vagy csapdjait. S mert maga az élet érdekli, irodalom

Koczogh Ákos: Rajz – Dessin – Pucyrnon

és művészetet eszközeivel meglehetne, ehhez tartozónak vallja az *aktív* művészetet is. S mert tehetetlen teret kért, el kellett jönnie az időnek, amikor önálló művészeti alkotásaival lép a közönség elé.

Koczogh írói-kritikai szemlélete az egyetemességen alapszik, a világ minden részének kultúrájára figyel s azok közt tartozik, akik a bárhonnán jóvé értéket egyaránt becsekklik, s beolvasztják a magyar művelődésbe. Ugyanakkor tudatosan átéli népként sokréti kultúráját, mert tudja, hogy a *radicció*, a múlt értékei nélküli gyökertelenség válik a jelen is, a jövő is. A kultúra nem tűr ugrást.

Koczogh Ákos végül is azt a fajta alkotó-szervező-nevelő ember-típust testesíti meg, aki hangoskodás nélkül is mindig házagzóttól munkát végez. Azt a humanista emberideált, akit nálunk Bornemissza Péter, Szeenci Molnár Albert, Szepsi Csombor Márton, Apcai Csere János, Misztófalusi Kis Miklós, Maróthy György és annyian mások képviseltek.

Koczogh Ákos működése éppen ezért több szempontból elemezhető, s nem is lehet egyik oldaláról úgy beszélni, hogy közben a másikat figyelmen kívül hagyjuk. Már grafikai témái is ezt bizonyítják. Mert nemcsak *Dante* vagy *Vercors* amorf alakjainak illusztrációival találkozunk, amikor a *Pincetárlat*-ban a közönség elé lépett mint *grafikus*, – szobrász fia, *András* társaságában –, hanem ott láttuk a rajzok közt *József Attila* (Ha a hold süt, A Dunánál, Ha megöregszel), *Nagy László* (Jártam én koromban, hóban), vagy *Tamási Aron* (Ábel) illusztrációit is. Nemcsak *Dalmácia* csipkézert, szaggatott szigetvilágot, ódon városkát, az *Adria* hullámzó öblei, a tenger csendje ihlették, hanem a *hazai* tájak is: – a *Balaton* etűdök, a badacsonyi és szigetvári témák vagy a *rigóoroszi* rajzai ezt bizonyítják.

Ha mint művész, későn lépett is a nyilvánosság elé, e *hét* *szüretet* nincs oka megbánni: a minőség, a színvonal sok mindent elárthat, pótolja őt is. Az összemomás egyértelmű: a vonal szépsége és kérelmi gazdagsága kifogyhatatlan, és mindenekelőtt való. Aztán a *homoly* égdöntölgés, még hacsak néhány vonallal fejezi is ki a mondanivalóját. Sehol egy henyé mozdulat, odavetett, szerez nélküli folt, vagy vonaltörődék csak azért, hogy valami legyen a papíron. – Koczogh sohasem az olcsó megoldást választja, s nem tesz-leg hanyag eleganciával, ami oly gyakori jelenség még életműtűk csúcán járó mestereknél is, ha nincs mondanivalójuk.

A művészet barátai nemcsak azért nem tudtak egykönnyen elszakadni a kiállított képeitől, mert ami váratlan, az meglepő voltávan leköt a attól nehéz megválni, hanem a művészi forma miatt sem. Vonalai artiztikumokkal jették foglyul az embert. A nézők megéreztek a vonal titkát, ami abban áll, hogy vele mindent ki lehet fejezni, belőle minden kicsi-holható, ami a képhez szükséges, a naturálistól az absztraktig. Észreverték, hogy Koczogh kezében varázsvessző a vonal, mert nemcsak alkotó tehetségét, hanem kultúrákon edzett egyéniségét is visszatükrözi, ami nélkül művészi érték nincs. És nem utolsósorban joggal dicsérik *ülését* is, ami a vonalvezetés finomságában, a kompozíció felegyelmében, a látvány tisztaságában és a kifejezés arányaiban érvényesült. A *Pincetárlat* kiállításának ezért lehetett olyan meglepő közönségsikere. Sztj Rezső